

EL LLENGUATGE

El coll

Hom se sent naturalment temptat a creure que el terme orogràfic *coll*, que designa una depressió en la carena d'una muntanya, és el mateix mot que usem habitualment com a terme anatòmic, és a dir, que designa la part, generalment estreta, que uneix el cap i el tronc de l'home o de l'animal. L'analogia que pot haver originat aquest nou sentit —orogràfic— del mot sembla ben clara. Però en el llenguatge aquestes coses no sempre són tan clares com a vegades creiem. I així, Joan Coromines, sense negar l'aportació del terme anatòmic en l'ús que avui fem d'aquest mot com a terme orogràfic, diu que no hi ha dubte que el punt d'arrencada, i fins si es vol l'aportació màxima, es troba en el mot llatí «*collis*», que significa «pujol» o «turó», significat amb el qual *coll* es troba sovint usat a l'Edat mitjana. D'aquest ús hi ha encara reminiscències en el llenguatge actual, especialment en la toponímia, però tal com diu el mateix Coromines és avui estrany al català central i desconegut o poc conscient en la major part dels nostres parlants.

Com tots els termes geogràfics populars, el mot *coll* ha estat usat per alguns escriptors que no el coneixen prou bé amb un valor més aviat imprecís, com en els cèlebres versos de Guimerà de «La sardana de les monges»: *Dalt d'un coll de muntanyes hi ha un monestir*. Però gairebé eliminat l'ús antic i superades certes vacil·lacions, i amb la fixació del vocabulari de la llengua moderna i amb l'ús i la difusió que aquest terme orogràfic ha tingut amb la pràctica assídua de l'excursionisme, es pot dir que actualment no podem atribuir a *coll* sinó el significat abans esmentat, «depressió en

la carena d'una muntanya», amb una munió d'exemples concrets que el confirmen, com és ara el coll de Balaguer, el coll Pregon, el coll del Bram, el coll de Finestrelles, i molts més. Per això no deixa de sorprendre que encara hi hagi qui utilitza aquest mot com un terme hidrogràfic; i ens digui, per exemple, que les aigües del riu s'esmunyen per un coll molt estret. Es cert que podria tractar-se d'una imatge o metàfora de creació pròpia, però és inevitable de pensar, en llegir-ho, que l'autor participa de la confusió que sofreixen entre el sentit de *coll* i el de *con-gost* o *gorja* —«pas estret en el curs d'un riu o torrent»—, els qui senten aquests termes geogràfics com uns mots merament literaris, sense una relació precisa.